

Державний борг у системі гарантування фінансової безпеки держави

Лелюк Н. Є., к. е. н., доц., Шекишув І. О., ас., Харківська національний університет міського господарства Едґрен Р. Е., голова правління, Корпорація "Empire", м. Монтерей, Каліфорнія, США

Сьогодні Україна стоїть на порозі значного зростання боргового тягара, здатного вже в найближчому майбутньому істотно підвищити фінансові ризики й підсилити депресивний тиск на всіх економічних агентів. Час з 2008 по 2013 роки можна назвати періодом загрози втрати фінансової безпеки. Західна модель розвитку національної економіки передбачає наявність державних запозичень для прискорення темпів економічного зростання. Життя «в борг» надає можливість підвищити рівень життя і добитися стабільних темпів приросту ВВП. Але остання економічна криза показала, наскільки важливим фактором в економічній і національній безпеці є проблема державного боргу. Сьогодні політики та економісти всього світу шукають новий шлях для розвитку світової економіки. Згідно світовому рейтингу складеному на основі приросту запозичень Україна увійшла в 20-ку і посіла 13 місце в світі і опинилася на 1 місці серед країн Східної Європи завдяки обсягами фінансової допомоги, отриманої в період кризи від МВФ, Світового банку, Європейського Союзу. В умовах фінансової глобалізації розвиток міжнародної фінансової системи характеризується значним зростанням обсягів зовнішньої державної заборгованості країн світу.

Сьогодні необхідно констатувати, що державний борг є органічною складовою фінансових систем переважної більшості країн світу (насамперед США), а також дієвим інститутом у механізмі макроекономічного регулювання, тому аналіз і управління ним є певною необхідністю сьогодення. В Україні за роки її незалежності формування боргу відбувалося значною мірою під впливом потреб оперативного фінансування поточних бюджетних витрат, що зумовило його структуру та обсяги. До основних причин швидкого зростання державного боргу України за роки її незалежності можна віднести: необхідність збільшення валютних резервів для забезпечення стабільності національної грошової одиниці; значний бюджетний дефіцит; залежність від імпорту енергоносіїв; потреби технічного переозброєння більшості областей національної економіки.

Так в сучасних умовах пріоритетною державною політикою щодо управління та фінансування зовнішнього державного боргу України має бути:

- акумулювання наднормативних надходжень до бюджету з метою протидії інфляційному перегріву і створення запасу міцності на випадок кризи;
- переорієнтація на внутрішні джерела підтримки ліквідності банків на випадок раптових відтоків капіталу або зупинок зовнішнього рефінансування;
- при реалізації плану антиінфляційних заходів уряд має ввести додаткові ринкові інструменти регулювання грошової маси;

- стимулювання збільшення експорту і скорочення імпорту, розроблення державної політики сприяння надходженню прямих іноземних інвестицій та жорсткого регулювання обсягів фінансових іноземних інвестицій;
- законодавчо заборонити використання зовнішніх запозичень держави для фінансування поточних бюджетних витрат;
- розроблення програми підтримки банків в умовах фінансової нестабільності, і зокрема передбачення спрощених механізмів підтримки їх ліквідності.

Стратегічною метою державної боргової політики України має стати залучення фінансових ресурсів для ефективної реалізації програм інституційного та інвестиційного розвитку країни з одночасним забезпеченням стабільного співвідношення державного боргу до ВВП. Таким чином, основними заходами, що дозволять покращити фінансово-економічний стан галузі є оптимізація розрахунків з метою скорочення обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості. З урахуванням дотаційного характеру галузі, потребує подальшого дослідження проблема оптимізації державного фінансування галузі.

У країнах Європейського Союзу державний бюджет забезпечує акумулювання коштів необхідних для фінансування державної машини. Його використовують для часткового перерозподілу доходів з метою підтримання сприятливого соціального клімату в державі, а також для здійснення національної стратегії розвитку, спрямованої на зміцнення національної безпеки.

Протягом останнього часу аналізуючи ситуацію в Україні більшість міжнародних фінансових аналітиків схиляються до того, що для вирішення боргової загрози національній безпеці України необхідно здійснити наступні кроки:

- прийняття ефективної правової бази щодо довгострокового управління розрахунками за державним боргом;
- збільшення цільової спрямованості запозичених коштів;
- залучення незалежних спостерігачів щодо доцільності використання залучених коштів;
- диверсифікація джерел запозичень.

Системне впровадження усіх вищезгаданих кроків сприятиме ефективнішому використанню запозичених коштів, і, відповідно, зміцненню фінансової безпеки держави.